

MADDE BAĞIMLILIĞI STİGMATİZASYON ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Mehmet Dinç, G. Melike Şimşek, Aylin Işık, Kültegin Ögel

Bu araştırma 13. Uluslararası Katılımlı Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur

Dinç M, Şimşek GM, Işık A, Ögel K. YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği. 13. Uluslararası Katılımlı Alkol ve Madde Bağımlılığı Kongresi. 2019, Girne.

Stigmanın madde kullanım bozukluğu olan insanlar üzerindeki zararlı etkileri kronik ve çok kapsamlıdır (1). Damgalanan bağımlılar aileleriyle ve toplumla temaslarını kaybetmektedir. Bu durum bağımlılığın sürmesine katkıda bulunan umutsuzluk ve yalnızlık ile sonuçlanmaktadır (2,3).

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. Her iki kurumdan toplamda 77'si erkek (%65,3), 41'i kadın (%34,7); 1'i (%0,8) ilkokul mezunu, 12'si (%14,4) ortaokul mezunu, 2'si (%2,5) lise mezunu ve 103'ü (%82,2) üniversite mezunu 118 kişi çalışmaya alınmıştır. Örneklemin özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Ölçeğin geliştirilmesi

Literatür taramasından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken daha önce geliştirilmiş ve bu alanda kullanılan ölçek soruları gözden geçirilmiş ve literatürde bağımlılık izleminde dikkat edilmesi gereken alanlar dikkate alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan 6 uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dördümlü Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt skalaları "(3) Tamamen katılıyorum", "(2) katılıyorum", "(1) Katılmıyorum" , "(0) Hiç katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim", "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim", "Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır", "Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir" soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmıştır. Çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. Her iki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

Tablo 1. Örneklemin Sosyodemografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Erkek	77	65,3
Kadın	41	34,7
Yaş		
20-30	36	30,5
30-40	70	59,3
40-50	12	10,2
Eğitim durumu		
Hiç okumamış	0	0
İlk okul mezunu	1	0,8
Orta okul mezunu	12	14,4
Lise mezunu	2	2,5
Üniversite mezunu	103	82,2
Çalıştığı kurum		
Devlet	17	14,5
Özel	97	82,9
Diğer	3	2,5
Çalıştığı sektör		
Sanayi/Üretim	47	40,1
Hizmet	16	13,6
Eğitim	32	27,3
Teknoloji	8	6,8
Diğer	14	11,9
Sigara kullanımı		
Kullanmıyor	91	77,7
Ara sıra	8	6,8
Düzenli	18	15,3
Alkol Kullanımı		
Haftada 1-2 günden az	17	14,4
Kullanmıyorum	101	85,6
Uyuşturucu kullanan bir tanıdığı var mı?		
Hayır	79	66,9
Evet, az tanıdığı bir kişi	27	22,9
Evet, yakın tanıdığı bir kişi	12	10,2

BULGULAR

Ölçekten alınan puanın ortalaması 24.79 ± 4.60 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.74 saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçeğin Güvenilirlik Katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	23,08	17,098	,428	,727
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	21,40	17,841	,481	,721
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	21,60	16,781	,590	,705
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	22,80	16,804	,654	,700
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	22,64	16,842	,645	,701
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	22,64	17,137	,565	,710
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır	22,61	21,735	-,164	,802
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir	23,26	22,228	-,261	,788
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	23,24	16,428	,647	,697
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır	23,61	18,413	,381	,733
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur	22,67	19,787	,152	,757
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	23,17	17,100	,596	,707

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett's testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.83 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO > .050; p< 0.05). Faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %36.6'sını açıklayan 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 3). Bunlar sırasıyla ahlaki etiketleme, tedaviyi değerlendirme ve hastalık olarak değerlendirme olarak tanımlanmıştır.

Tablo 3. YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	,798		
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	,796		
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	,786		
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	,720		
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	,644		
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	,551		
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	,489		
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir		-,745	
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim		,634	
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur		,554	,405
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır			-,763
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır			,666

TARTIŞMA

Bulgular YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin toplum tarafından madde bağımlılığını damgalamayı ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Bağımlılık tedavisinde bireylerin iyileşmesi açısından stigma maruziyetinin ele alınması tedavinin bir parçası olmalıdır. Maksimum damgalama skoru 36 olan ölçekte damgalama oranı ortalamanın üstündedir. Bağımlılığı bir irade sorunu olarak görme oranlarının yüksek olması, bağımlı bireyin tehlikeli ve ahlaki açıdan zayıf olarak algılanması bireyin toplum tarafından sosyal destek görmesini engellemektedir.

Türkiye'deki damgalayıcı tutumların derinlemesine incelenmesi toplumu bağımlılık konusunda bilinçlendirirken nelerin dikkate alınacağı konusunda bilgi sunabilir. Böylece bağımlılığın oluşumunu, bağımlılık düzeyinin şiddetlenmesini önleyen ve bağımlılığın tedaviye başvurusunu arttıran çalışmalar yapılabileceği umulmaktadır.

Not: Ölçek ekte sunulmuştur. Puanlama 01-2-3 şeklinde yapılmalıdır. U2, U3,U7,U8 soruları ters itemlerdir.

KAYNAKLAR

1. Gyawali S, Sarkar S, Balhara YPS, Kumar S, Patil V, Singh S. Perceived stigma and its correlates among treatment seeking alcohol and opioid users at a tertiary care centre in India, [Asian J Psychiatr](#) 2018; *37(2):34-37.*
2. Livingston JD, Milne T, Fang ML, Amari E. The effectiveness of interventions for reducing stigma related to substance use disorders: a systematic review. *Addiction* 2012; *107(1):39-50.*
3. Luoma JB, Kohlenberg BS, Hayes SC, Bunting K, Rye AK. Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addict Res Theory* 2009; *16(2):149-165.*

YEDAM
MADDE BAĞIMLILIĞI STİGMATİZASYON ÖLÇEĞİ

U1. Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U2. Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U3. Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U4. Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U5. Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U6. Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U7. Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U8. Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U9. Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U10. Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U11. Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

U12. Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez

Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum